

Štev. 7.

V ljubljani, 1. malega srpana 1904.

Leto V.

Anica, samotna rožica.*)

Če sapica splava večerna
na rožno, na lepo polje,
pa vpraša na polju prelepem
marjetice zlate, lepé:

„Marjetice, dušice zlate,
kdo z vami je danes igral?“
Marjetice, dušice zlate,
pa z mehkih vstanejo tal:

„Ej, Anica, zlati draguljček;
pa krotke so njene oči,
kot dva sta golobčka, če sladko
tri hipe se nam nasmeji.

Potoček-lahkoživček,
iz daljnih prišel si strani,
pa kaj si mi prinesel,
potoček-lahkoživček ti?

Potoček-lahkoživček,
kaj res šumljaš mi vse tako?
Hm, pa le časih rada
laž majhna teče ti z vodó.

Oj, trikrat tri
in trideset
korakov še —
in petdeset:

Tri rožice prezlate
so domek zapustile svoj,
oj, rade bi naskrivaj
klobuček okrasile tvoj.“

Oj, želod trd —
voziček naš,
oj, urni polž —
konjiček naš.

6.

Ej, Anica, krotki golobček;
pa dušica čista je vsa,
ej, kakor Sneguljčica v gozdu
na polju tu z nami kramlja.“

Marjetice, zlobni jezički,
kaj treba je praviti to,
da v jutru prebelem zaspanki
smejale se mi vsak bo: „Ho-ho!“

Marjetice, bele sestrice,
se smejejo mi: „Hi-hi-hi!“
da sram me je, da si z rokami
zakrijem plašne oči . . .

7.

„Tri ribice prežive
priplavale so sem z menoj,
na tratici zeleni
igrate rade bi s teboj.

Kje ribice prežive,
kje rožice so zlate tri? . . .
Šumi, šumi potoček
in v daljno stran beži, hiti . . .

8.

Srebrna vas,
Srebrna vas
za gozdom spi
še dolg nam čas:

*) Glej letošnji „Zvonček“ str. 97. in 98.!

Pa pridemo
v Srebrno vas
čez štiri dni,
čez kratek čas.

Kdor z nami gre,
naj vzame si
le brašno koj
za štiri dni.

Oj, trikrat tri
in trideset
korakov še —
in petdeset!

9.

Oj, pajek križan, pajek skrit
šel je v jutru muho lovit.
Zagledal se je v solnčni dan,
zagledal v žarek se zaspan —
pa rad bi žarek solnčni vjel,
pa rad s seboj bi danek vzel,
da hiše svoje temni kot
razsvetilil z njim bi vsepovsod,
da žarek svetli kakor gost

prinesel solnčno bi radost.
A solnčnojasni, beli dan
smehljaj se rožam je poljan;
in žarek kot smehljaj je mil
na licih mojih tu se skrili,
in kakor zaželeni gost
prinesel solnčno je radost,
da sem veselo prav tačas
jaz zasmejala se na glas.

A pajek jezni, v kotu skrit,
gostil se z muho je srdit,
pa prežal je ves beli dan
na žarek, na veseli dan.

10.

Za hišo našo slavček
sezidal gnezdo svoje,
sezidal gnezdo svoje
in poje.

Kot Mimi bi igrala
kitaro s prstki drobnimi
in pela z glasom mehkim
bi pesemco o škrateljčkih —
„Čiri, čiri, čiri . . .“

In lučce zlate mi z neba
na zemljo črno gledajo,
na zemljo črno gledajo
in sevajo.

Kot Ženi bi smehljala
z očesi se mi mokrim,
poredna pripovedovala
o zlatih bi mi čreveljčkih —
„Čiri, čiri, čiri . . .“

Za hišo našo slavček
veselo poje,
a sen objema mi oči
zaprte moje . . .

Cvetko Slavin.

Kresnice.

Videk.

Mamica, poglej na polje!
Kaj se tam blesti tako,
kot bi zvezdice hodile
rašlo skozi noč temno?

Mamica.

To so lučce božje, Videk.
Prišle sem so iz višav,
vso noč svetijo ob cvetkah,
da ne vzame jih bav-bav.

Videk.

Mamica, zakaj pa nam ni
dobri Bog lučce takih dal,
da še meni bi svetile,
da bi mirno, sladko spal?

Mamica.

Tiho, Videk! — Lučca v tebi
stokrat lepša še gori:
srce tvoje, če ostane
vedno pridno, dobro ti.

Cvetko Slavin.

Ujel ga jel

Spisal *Mirko G-j.*

Na prijaznem gričku, dvigajočem se nad vasjo, je stala obširna, bela hiša. Obdajala so jo sadna drevesa, ki so prinašala gospodarju Medenu obilo okusnega sadja. Pa ne da bi ga gospodar rabil zase ali za svojo družino — ne, bil je precej trd in skop, ki je le gledal na to, kako bi šlo veliko na kup, a s kupa nič. Sadje je prodajal, saj gredo take reči vse v denar.

Bog ne daj, da bi otrok utrgal lepo rdeče jabolko ali hruško ali pa še celo splezal na drevo! Joj, to bi bilo vrišča! In vendar se je časih pripetilo, da je kdo mimogrede pobral kak božji sad. Tedaj pa je prihrumel iz hiše starec ter ga začel pitati z najraznovrstnejšimi priimki. Nekdaj pa se mu je pripetilo nekaj, kar ga je vsaj ne videz za nekoliko časa poboljšalo.

Boletovega Pepčka ste gotovo poznali. Saj ga je poznala vsa vas! Bil je sicer komaj devet let star, vendar je bil zvit kakor malokdo. Raztrgan klobuk brez traka mu je vsaj deloma pokrival kuštrave lase, ki so pa tuintam malo preveč radovedno pogledovali skozi luknje na klobuku v lepi božji svet. Hlače je imel oprtane samo na eni naramnici, ki jih je držala vsaj toliko, da jih ni izgubil. Pepček je že dlje časa po strani gledal lepe rdeče Medenove črešnje, ki so se tako oblastno ščeperile na širokovejnatem drevesu, rastočem ob znožju hriba. Do teh pa ni bilo tako lahko priti, kakor si morebiti mislite! Zakaj bistrourni Meden je vedel, kako jako bodejo zrele črešnje vso vaško mladino v oči, in prav iz tega vzroka je odsekal vse veje, ki so bile pri tleh, tako da je bilo deblo precej na visoko čisto golo. Vendar to ni motilo Boletovega, zakaj zbal se ni niti najvišjega drevesa, saj ni bil zaman pri svojih sovrstnikih na glasu kot najboljši plezalec. Seveda je moral zaradi te umetnosti marsikatero prebiti od svoje matere, ko je prišel z razcapanimi hlačami domov in večkrat je tudi okusil slast brezovega olja. Vendar pri njem tudi šiba ni dosti zalegla; komaj so bolečine odnehale skeleti, je že bil spet prejšnji Boletov nepridiprav.

Teh črešenj se je torej hotel Pepček lotiti na vsak način. Toda kako priti do njih! Zakaj bistro oko Medenovo je videlo vsakega nepovabljenega gosta med vejami. Pepček je čakal ugodne prilike, ki naj bi mu pomogla do slastnih črešenj. In res se mu ponudi taka prilika!

Medenov pastir je namreč odšel nekega dne k svoji materi, ki je močno obolela in ni mogla več vstati iz postelje. Vzeti je moral tedaj Meden

šam pastirski bič v roke ter iti za živino. Seveda mu to ni bilo všeč in jezil se je sedaj nad pastirjem, sedaj nad živino, ki mu je uhajala zdaj na to, zdaj na ono stran. Jezen požene vso živino na nasprotno stran griča, kjer je vsaj brez skrbi lahko pustil živino izpred oči. To priliko brž porabi Boletov Pepček, ki je nedaleč odtod lovil rake in kolikor mogoče hitro spleza med veje bogate črešnje, kjer brez vse skrbi uničuje rdeči sad na Medenove stroške. Bil je že prilično dolgo časa na drevesu, ko zasliši hripave glasove, ki so bili popolnoma podobni Medenovim. Ogleda se na vse strani in — glej ga zlomka! — v pasti je! Stari Meden je slučajno prišel blizu črešnje, kjer je ogledoval rastoče žito, in odtam je zagledal nekaj živega med črešnjevimi vejami.

„Tatinska zalega, lačna druhal, ali se mi spraviš z drevesa! Dol, pravim! Ali še ne pojdeš?“

Toda Pepček sedi na vejah kakor privezan v največjem strahu. Že je čutil na hrbtu in plečih skeleče udarce, ki bi mu dovolj poplačali njegovo predrznost. Prosil je Boga pomoči kakor še nikoli v svojem življenju, zraven pa premišljal, kako bi se rešil iz te zagate. In res! Pepček je prišel z drevesa popolnoma zdrave kože. Živina je namreč takoj zapazila, da ni varuha blizu in mahnila jo je kar na bližnjo njivo tostran grička, kjer je bujno poganjala pšenica.

Meden je bil zdaj v zadregi, ali naj bi živino izgnal iz škode ali bi še nadalje čakal na „tatinsko zalego“. Pa kmalu je uvidel, da mu neubogljiva živina napravi več škode, zatorej hiti na njivo, da bi jo kolikor mogoče hitro pregnal iz žita, povrhu pa dobil še onega nepridiprava. Toda ta ga ni čakal! Ko je videl, da je šel Meden po živino, se je smejal Pepček svoji sreči ter jo pobrisal brzih pet v vas, medtem ko je moral Meden tešiti svojo jezo samo z upanjem, da mu bo že še prišel v pest ta nepridiprav.

Ko pa pride Pepček v vas, misli in misli, kako bi jo zasolil Medenu za tolik strah, ki ga je moral prebiti na drevesu. Seveda mu pri tem ni prišlo na um, da si je za plačilo privoščil pošteno merico črešenj.

Vendar si jo je nazadnje izmislil! Spomni se namreč, da hranijo doma na podstrešju dokaj različnega oblačila. Vzame tedaj stare hlače, ki so že na vseh koncih in krajih pričale o minljivosti vsega pozemeljskega. Te previdno napolni s slamo in nato gre še po staro suknjo, ki jo je nosil gotovo že njegov praded. Pod to natlači še nekoliko drugih cunj in slame, namesto črevljev pa priveže na noge raztrgane podplate. Naposled napravi temu „možaku“ tudi roke, mu natakne star in raztrgan klobuk ter priveže ob pasu predpasnik. Ali kako mu naj sedaj napravi obraz? No, kmalu se nečesa domisli! Hitro odide na podstrešje, kjer poišče v najskritejšem kotu raztrgano krinko. To še pritrdi na „možakovo“ glavo. In cunjastemu korenjaku ni bilo od daleč lahko poznati, da nima ne kosti ne mesa.

In s tem strašilom je hotel Pepček na Medenovo črešnjo!

Toda kako priti z njim na črešnjo? In kdaj? Ponoči ne, zakaj sicer pogumni Pepček se je vendar bal noči, posebno če je bila temna. Pa bistra

glava si zna v vsaki reči pomagat. Svojega moža nese za grm blizu črešnje ter ga zagrne od vseh strani z vejami. In tukaj naj bi pošteni možiček čakal odrešilnega dne, ko ga posadi med veje bogato s sadjem obložene črešnje.

Drugi dan je prišel k Medenu lesni prekupec. Meden, obetajoč si od njegova obilo dobička, gre z njim v gozd, kjer sta izbirala najlepša drevesa.

Ta trenutke porabi Pepček, ki je videl od daleč Medena, da odhaja z neznancem v gozd. Komaj onadva zavijeta med drevje, hajdi po slamnatega moža v njegovo skrivališče. Rahlo je jemal veje z njega, da ga ne bi poškodoval ali mu celo zlomil rok in nog. Nato si ga je oprtal na ramo ter si ga seveda tudi privezal, da mu ne bi hudomušni možiček zlezel z rame; ogledal se je še enkrat prav skrbno okolo. Ko pa ni zapazil ničesar sumljivega, je šel na delo. Kmalu je bil v vrhu drevesa. Tu je postavil moža med dve veji ter mu naravnal roke tako, da je ena segala po črešnjah, druga jih pa devala v usta. V predpasnik pa mu je nadeval listja in drugih stvari.

Pepčku se zdaj ni nikamor mudilo. Najedel se je črešenj prav do sitega, potem pa počasi splezal z drevesa ter za grmom skrit čakal, kaj pride.

Ni mu bilo treba dolgo čakati. Meden se kmalu prikaže izza drevja. Prekupec je že prej odšel po stranski poti v trg.

Ko Meden počasi prikoraka do svoje črešnje, vrže Pepček poleno vanjo ter opozori Medena, da pogleda na črešnjo. In Meden pogleda na črešnjo in res misli, da se nekdo prav pošteno masti z njegovimi črešnjami.

„Le čakaj, zdaj mi pa ne uideš več, ti predrzneš! Malo ti prerahljam kosti, da boš pomnil, kdaj si bil zadnjič na moji črešnji! Poberi se mi dol, da ti malo nategnem tvoja kosmata ušesa! Ali čuješ?“

Toda „mož“ na črešnji se niti najmanje ne zmeni za njegove grožnje!

„Kaj, ali še ne pojdeš?“

Nobenega glasu! Pač! Pepček za grmom se ni mogel zdržati smeha, ko je videl ta prizor; toliko, da se ni izdal. K sreči ga starec ni slišal.

„Glej ga predrzneža, še ne zmeni se ne! No, čakaj, bom te že spravil z drevesa, če le nisi sam zlodej.“

Slučajno se je vračal hlapec z njive tod mimo. Prišedši do drevesa, tudi on ni mogel ugeniti, da je slamnati mož tako razjaril starca.

„Eh, čigav bi neki bil ta fantalin?“ ugiplje sedaj eden, sedaj drugi.

„Tristo medvedov“, pravi hlapec, „spravim ga z drevesa, naj me stane kolikor hoče. Po lestvo grem, pa ga vržem dol. Medtem pa vi tukaj stražite, da nam ne uide.“ Meden je bil s tem zadovoljen; in ko hlapec odhiti domov po lestvo, hodi Meden semintja kakor kak pravcati stražnik, trdo držeč poleno v rokah.

Kmalu je prisopihal hlapec z lestvo ter jo prislonil na deblo. Nato je šel na drevo, gospodar pa je spodaj premišljal, kako da se ta zlomek nič ne oglasi in ne gane.

Medtem pa je prišel hlapec do slamnatega moža in se ni mogel zdržati smeha, videč, koliko dela in jeze je povzročilo to navadno strašilo.

„Ali ga naj vržem dol?“ vpraša s smehom.

Gospodar pa še vedno misli, da je na drevesu kak predrzen deček, zato reče:

„S tolike visočine ga ne meči, bi se lahko hudo poškodoval. Par zaušnic mu prisoli, potem ga pa izlepa spravi dol, da ga malo potipljem še jaz.“

„Nič se ne bojte, ne bo se poškodoval ne, saj nima niti kosti niti mesa,“ mu odgovarja hlapec, in zdajci pade pred Medena slamnati mož na tla — kakor je bil dolg in širok. Gospodar se ga je tako prestrašil, da se je skoro opotekel. Po prvem strahu pa sta ugibala s hlapcem, kdo bi mu bil to šalo napravil, vendar nista mogla ugeniti.

Boletov Pepček je pa tudi molčal in tem pridneje hodil na Medenovo črešnjo, ki se ji je kmalu poznalo, da ima lačnega obiskovalca.

V svobodnih urah.

Spisal *Kompoljski*.

V prijaznem koticu slovenske zemlje stoji naš trg. V njem ni nikake gosposke oblasti, niti sodnije niti davkarije. Vendar žive tu prav zadovoljni ljudje. Pečajo se nekoliko z obrtjo in trgovino, največ pa s kmetovalstvom in še posebno z vinorejo. Naša vinska kapljica je znana daleč po svetu. Tujci kaj radi prihajajo k nam — zlasti na jesen — po vina. Tudi med letom se pogosto oglašajo kupci za konje, govedo in prašiče.

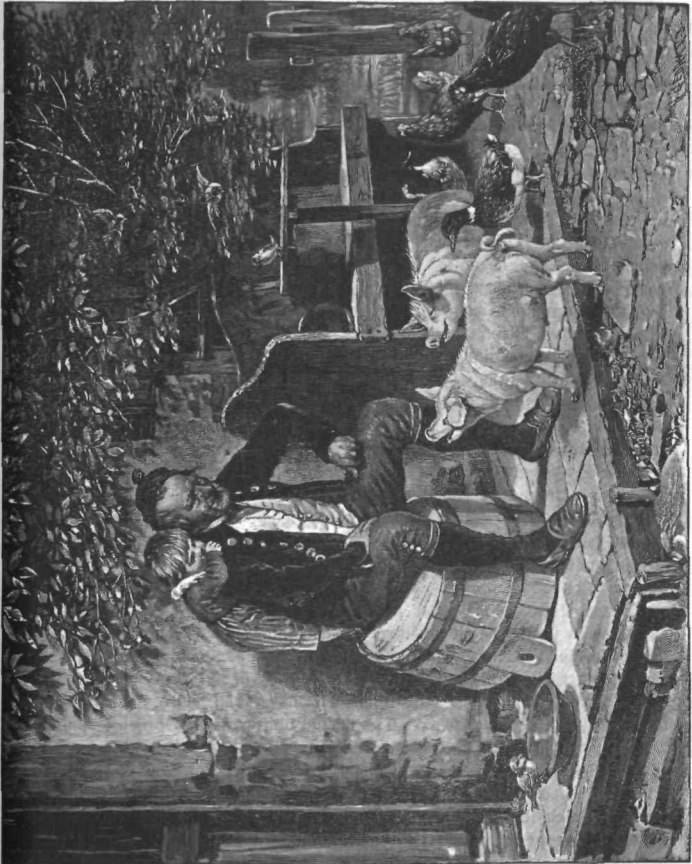
Med imovitejšimi tržani so tudi Kolaričevi. Kolaričeva lepa hiša stoji nekako sredi trga. Za hišo je veliko dvorišče, ki ga obdajajo hlevi, polni lepo rejene živine, in svinjaki, kjer kruli deset rilcev. Po dvorišču se izprehaja tropa kokoši, piščet, rac in gosi. To vam je čivkanja in gaganja, kadar krmijo vso to perutnino! V hipu pozoblje pehar ali skledo zrnja. Seveda ne mine nobena južina brez predrznih vrabcev, ki ves dan čivkajo na bližnjem košatem kostanju.

Oče Kolarič je oddal pred nekoliko leti gostilnico in vse gospodarstvo svojemu sinu. Postaral se je že in ni mogel več nositi toliko skrbi, dasi je drugače za svoja leta še čil. Kdo bi se pa tudi toliko ubijal in trudil, če so zadaj mlajše in močnejše roke! Vendar se ni odtegnil vsemu delu. Že od mladih nog navajen dela, tudi sedaj pomaga, kolikor more. Druga družina gre na delo, dedek pa ostane doma za varuha s triletnim vnukom Tončkom.

Dedek in Tonček se imata prav rada. Vedno se ga drži ter povsod spremlja dedka ta brzopetec. Najrajši gre z njim v hlev k živini. Na sredi hleva stoječ gleda, kako nalaga dedek živini. Najljubši so mu seveda konji. Dedek se zanj boji ter ga ne pusti, da bi šel preblizu. Dasi so konji krotki, vendar bi se lahko pripetila nesreča. Lahko bi mu stopil konj s kopitom na mehko nožico ter bi jo popolnoma strl. Zato mora Tonček le od daleč gledati lepe živali.

Časih pa napravi dedek Tončku še posebno veselje. Príme ga ter posadi na konja. Mislite, da se Tonček tega kaj boji? Kaj še! Tako široko

sede nanj kakor na svojega lesenega ter ga poganja. Seveda se mu ne more ničesar pripetiti, ker ga dobri dedek drži, in je konj privezan. Vendar se Tonček tega neizrečeno veseli. Kadar sedi na konju, mu oko žari veselja in

sreče, ustna se nategnejo v sladak nasmeh. Potem pa pripoveduje očetu in materi, da je jahal in da bo tak vojak, ki ima konja. Pri govedu si pa že več upa naš maliček. Tu gre pa pogladi kravo ter jo celo prime z dedovo

pomočjo za roke. Teličku prinese navadno košček kruha. Kruha mu ne da iz roke, ker se boji, da bi ga ne vgriznilo, četudi še nima tele zob. Položi ga pred njega, in teliček vzame ter se sladko obližne z raskavim jezikom.

Tako torej živita Kolaričev dedek in Tonček.

Kadar pa vse odpravita, takrat gresta ven na dvorišče počivat. V kotu na dvorišču raste velik kostanj. Pod kostanjem je klopca in mizica. Tja gresta navadno dedek in Tonček. Dedek sede na klopco ter čita časopise ali knjige, Tonček pa se med tem časom zabava po svoje. Po prostornem dvorišču lovi kokoši, race in gosi. Najrajša ga še počaka kaka kokoš, ker ve, da ji da Tonček drobtino kruha. Tonček jo seveda ujame, prime z obema rokama in nese dedku pokazat, kako je močan. Večkrat mu kokoš spotoma uide in potem jo mora zopet loviti. Končno se mu le posreči, da jo prinese prav do dedka in se pobaha s svojo močjo. Pri tem pa prav pošteno diha in je ves rdeč v obrazu od velikega truda. Dedek ga pohvali, in Tonček vesel spusti kokoš. — Tudi kakšno raco večkrat prinese. Gosi pa ne more, ker je prevelika in ker jih ne mara. Nekoč ga je namreč ena prav pošteno prijela s ploščnatim kljunom za prst ter mu ga skoro popolnoma zmečkala. Več dni je moral nositi obvezan prst, preden se je pozdravil. Takrat so se mu gosi tako zamerile, da jih ne more videti.

Pred nekej tedni so dobili pri Kolaričevih tudi dva mlada prašička. Tonček jih je bil prav vesel, ko jih je gledal pri ograji z dedom, kako sta skakala semtertja. Mladi pujski so prav vesele živalce. Še odrasli človek se jih veseli, kaj bi se jih ne veselil otrok! — Pujska sta bila prav majhna in zato ju še niso pustili na dvorišče.

Nekega lepega pomladanskega popoldne je šel dedek s Tončkom zopet na dvorišče. Nesel je zobat perutnini. Blizu klopce je bil poveznjen velik škaf. Sedel je kar na škaf in zadovoljno gledal, kako se gosti z drobnim zrnjem vsa živad. Tudi vrabčkov ni odganjal, ki so takoj prileteli s kostanja ter se pomešali med perutnino. Saj so imeli — hvala Bogu! — vsi vsega dovolj!

Tonček je ves čas stal pri dedku, se ga držal za koleno in molče gledal, kako je šla živali južina v slast. Hipoma pa začujeta prav blizu neko kruljenje. Tonček pogleda in vidi, kako dirjata naravnost k dedku pujska z odprtima rilčkoma. Zboji se ter se tesneje oprime dedkovega kolena. V hipu se pa domisli, da si lažje pomaga iz nevarnosti. Hitro spleza na škaf in se skrrije za dedkov hrbet. Tu se je čutil bolj varnega. Oprijel se je dedkovega vratu in kukal na pujska.

Dedek pa se je veselo smehljal, ko je videl Tončkov strah in oba pujska pred seboj. Posegel je v žep, dal vsakemu košček kruha ter ju pogladili po mehkih ščetinah. Tudi Tonček jih je pogladil, četudi boječe. Za nekaj dni se ju je pa že tako privadil, da ju je imel najrajši, še rajši nego konje.

Sedaj imata dedek in Tonček marsikako veselo urico pod košatim kostanjem pri perutnini in pri obeh pujskih.

General Laudon.

Spisal *Fr. N.*

Gideon Ernest baron Laudon (Lavdon), vitez reda Marije Terezije, tajni svetovalec in maršal, je bil rojen 10. vinotoka 1716. l. *) na graščini Trolski na Livlandskem. Njegovi starši so se bili preselili iz Škocije na Livlandsko. Njegov oče, nekdanji švedski podpolkovnik, ni ga mogel zaradi uboštva poslati v višje šole; ukaželjni Gideon se je torej sam učil iz knjig, ki so mu po naključju prišle v roke.

V svojem 16. letu (1732) je vstopil kot kadet — toda prostak — v ruski pešpolk Pleskov, zakaj Livlandija je postala takrat ruska pokrajina. Zaradi uboštva je moral skupno živeti z drugimi prostaki.

Že l. 1733. je bil prvič v boju, kjer se je odlikoval pri naskoku pod grofom Münnichom na Stolzenberg pred Gdanskim.

Njegov po prirodi nežni život ni zmožal bojnih naporov. Laudon je hudo zbolel in le težko zopet okrevale. L. 1735. je došel z ruskimi pomočnimi četami na Ren, a ker je Turek iznova začel vojsko proti Rusom, je odrinil — podčastnik Laudon s telečakom na hrbtu — nazaj do Dnjepra. V bojih je bil pri naskokih na Očakov, v bitki pri Stanišanah in pri vzetju Hotima in Jašija; zato je dobil l. 1736. dostojanstvo zastavnika, l. 1738. pa poročnika.

Ker so Rusi sklenili s Turkom mir, so razpustili velik del vojske, tako da Laudon ni mogel upati dobre bodočnosti glede povišanja. Poslovil se je torej od ruske službe in odšel iz Astrahana, kjer je bil takrat njegov polk, proti domu, potem pa v Štokholm na Švedsko, kjer pa ni hotel vstopiti v vojsko.

Pride v Berlin in prosi pruskega kralja Friderika II., naj mu da en škadron, t. j. naj ga sprejme za stotnika; toda kralju Laudon, ki je bil šibke rasti, ni ugajal in ni ga hotel vzeti v svojo službo. Pozneje se je zato bridko kesal.

*) Drugi pišejo: 2. svečna 1716. l.

Laudon gre k našemu poslancu v Berlinu, Filipu grofu Rosenbergu. Ta je imel bistro oko in hitro je izpoznal blago srce, resno voljo in poštenost mladeničevo. Dal mu je priporočilno pismo do cesarice Marije Terezije in ga napotil na Dunaj.

Prve dni meseca malega travna l. 1744. ga sprejme blagohotno naša cesarica.

Še preden je dobil mesto v armadi, ga dobi polkovnik baron Trenk — poznal je Laudona že iz Rusije — in ga imenuje za stotnika pri svojih prostovoljnih pandurjih. Odhitel je torej k vojski na Bavarsko, in resnotih slovanski Livlandec je postal v kratkem eden izmed najdrznejših in najstrašnejših pandurjev. Njemu ni bilo nič nemogoče in nobena namera mu ni izpodletela. Odlikoval se je pri vsaki priložnosti — pri premostenju Rena pri Schröckcu in pri Zabernu; tam mu je sovražna krogla predrla život in Francozi so ga vjeli; malo pozneje so njegovi pandurji Francoze nenadno napadli in ga osvobodili.

Od Rena gredo pandurji na Česko; tudi Laudon pride tja in ob napadu na trdnjavo Kozel preskoči prvi okope. — Prekrstili so sicer Trenkove pandurje v „regularni“ ogrski pešpolk, a ono, od poveljnika razširjeno divje življenje in razuzdane navade so odločile Laudona, da se je od polka poslovil, na Dunaju pa poprosil za drugo uvrstitev.

Trenk, razjarjen nadenj, ga je zatožil na Dunaju, in Laudonu, ki je že pred bitko pri Sooru odšel od pandurjev in se je torej opravičil lahko s pismenimi ukazi, vendar sreča izprva ni bila niti tukaj mila.

Že se mu je zdelo, da mu tudi v Avstriji ne bo mogoče, najti pravične plače za svoje usluge in že se je hotel posloviti od cesarske vojske, ko ga l. 1746. cesarica nenadno poviša za majorja v likanskem krajinskem polku.

Sedaj je ostal in posvetil vse svoje neumorne moči cesarski službi. Služil je v Buniču. Tu je imel dosti časa, da se je nadalje pridno učil v vojaških vedah. Zemljepisje ga je posebno zanimalo. L. 1753. je bil povišan za podpolkovnika.

O začetku sedemletne vojske niso izprva uvrstili Laudona med one, ki so morali iti proti Prusom na boj. To ga je jako žalostilo. Hitel je na Dunaj. Znanec kancelarja Kaunitza, ki je vedel Laudona prav ceniti, ga je toplo priporočil, nakar se je smel pridružiti tudi on svojemu v vojsko odhajajočemu polku.

Najprej bi moral priti Laudon z likanskim bataljonom k državni armadi; ker se pa ta še ni premaknila na bojišče, se je pridružil armadi grofa Browneja na Češkem. Dospel je tja šele po bitki pri Lobozičah, poizkusil osvoboditi z Avstriji zavezane ulete Saksonce iz pruskega ležišča pri Piri, a ko se je vračal, je razbil dva pruska škadrone in odrinil v prusko pokrajino Lužice.

Neprestano je delal sovražnikom preglavico. Dne 1. prosinca l. 1757. je razbegal prusko posadko v mestu Ostrici in potem 20. svečna izdatno pomogel k napadu na Hirschfeld, zakar je bil imenovan 17. sušca za polkovnika.

Po boju pri Pragi, ki se je v njem tudi Laudon junaško bil, je branil še tri dni Žižkov breg pred mestom in tako pomagal praški posadki pri brambi in pri napadih na Nemce.

Avstrijci so Nemce pri Kolinu do dobra premagali — seveda je bil tudi Laudon prisoten — in Prusi so torej morali odjenjati od praške oblege. Sedaj je šele prišla prava priložnost Laudonu, da pokaže, kaj zna. Nemudoma je bil umikajočim se Nemcem za petami, ujel kakih 600 mož, jim odvzel celo vozove z razložljivimi mostovi in obilo druge zaloge in živeža.

Dne 24. rženega cveta je napadel vas Velmino, kjer so imeli Nemci svoje zaloge živeža, razkropil tamošnjo posadko in ujel 175 mož. Kmalu

potem, dne 3. malega srpana, je razbil v tisti okolici pruski grenadirski polk „Kleist“ — dne 28. in 29. istega meseca je pa iznova premagal Nemce pri Linaju in Nollendorfu.

Cesarica Marija Terezija je zvedela, da je Laudon siromašne rodovine. Ukazala je torej, plačevati mu obilno letno priklado, ki jo je hvaležno prejel. Zakaj znal je, da je cesaričino milost popolnoma zaslužil. Laudon je bil namreč, čeravno ubožen, jako ponosen ter bi nezasluzene plače nikakor ne sprejel; tako je pa hrepenel, da se izkaže vrednega visoke milosti.

Dne 4. velikega srpana je odvzel Prusom v Freiburgu vse zaloge živeža in streljiva, se zmagovito bojeval dne 8. istega meseca pri Gottleubi, zaplenil 11. dne velike zaloge pri Rosvinu, zajel 17. dne prusko četo pri

Gorbici in se junaško branil 24. dne pri Kotti proti jako močnejšim Prusom.

Neumorno je nadlegoval čete Friderika II., bil zdaj tu, zdaj tam, zaplenil iznova 7 velikih skladišč živeža, zajel mnogo Prusov in šestkrat prestregel jako važna pruska pisma.

Pruski kralj Friderik II. piše o slavnem našem vojskovodji tako-le: „Gospod Laudon, na čelu 2000 pandurjev, se je vgnezdil v okolici Paškega polja in v češkem Srednjem pogorju ter je zaradi svoje neutrudljivosti povzročil neprestano razburjenost in strah sovražniku“ (t. j. kraljevim četam).

Za svoje sijajne uspehe je dobil 7. sušca l. 1758. viteški križec vojaškega reda Marije Terezije, in cesarica ga je povišala za generalnega majorja.

Tisti čas se pozimi niso bojevali nego samo poleti. Po bitki pri Leuthnu se je sešla cesarska armada, da prezimi na Češkem. Ondi je imel Laudon nalogo, čuvati zimska bivališča naše armade pred Prusi. Do pomladi l. 1758. se je vedno srečno bojeval proti sovražnikom.

Spomladi je zbral kralj Friderik svojo vojsko pred močno našo trdnjavo Olomucom; naš vrhovni vojskovodja, maršal grof Daun, bi bil rad spravil Pruse iz dežele, toda ker je imel manjšo armado nego-li oni, je trebalo zvijače. Velel je torej generaloma Laudonu in Žiškoviću, naj prestrežeta Prusom kar največ vozov živeža. To se jima je tudi posrečilo. Dne 6. malega travna l. 1758. sta pri Domstadtlu vzela in odpeljala vse pruske prevozne vozove.

Kralj je zaradi tega moral nehati z obleganjem, Laudon pa je bil povišan za maršalskega poročnika.

Kralj Friderik se je pomikal s svojo armado od Olomuca skozi Češko proti Šleziji, a general Laudon ga je motil in nadlegoval neprestano. Z generalom Žiškovičem in St. Ignonom mu je ujel več tisoč mož, odvezel mnogo zastav in topov, pridrl s svojo četo v Lužice, in njegovi konjeniki so švigali tja do vrat takrat utrjenega mesta Frankobroda na reki Odri.

Pruskega kralja je tako razgrajanje po njegovih deželah hudo jezilo; z veliko silo je torej začel pritiskati na raztresene čete Laudonove, ki se mu je moral umakniti na Saksonsko.

Po vednih manjših praskah so naši napadli ponoči od 13. do 14. vinotoka prusko taborišče pri Hochkirchu; tudi ondi je bil Laudon.

Kralj Friderik se obrne s svojimi močmi zopet proti Šleziji, a tudi sedaj vznemirja Laudon neprestano Pruse na poti, razkropi pri Goldbergu njihove zadnje straže in jim vzame 200 vozov — toda nekoč je manjkalo le za las, in Prusi bi ga bili zgrabili.

Tačas je zbolel Laudon tako opasno — bolehal je že od napada pri Hochkirchu — da je moral ostaviti armado in oditi se zdraviti v češke Toplice. Ko je okreval, ga pozove cesarica Marija Terezija na Dunaj, da osebno izpozna tako izbornega vojskovodjo. Poviša njega in ves njegov rod v baronski stan v svojih dednih kronovinah, cesar Franc pa tudi v vsi nemški

državi. L. 1758. dne 4. grudna je dobil še za plačo svojih nenavadnih zasluz veliki križec vojaškega reda Marije Terezije.

Laudon, ki je dosedaj zapovedoval zmeraj le manjšim oddelkom in se izkazal kot pravega mojstra v takozvanem malem in raztresenem bojevanju, je dobil l. 1759. prvič samostalen voj, broječ 20.000 mož; s tem se je združil v nemški pokrajini Braniborski z Rusi, zavezniki Marije Terezije.

Kralj Friderik zgrabi dne 12. velikega srpana 1759. združene Avstrijce in Ruse pri Kunersdorfu. Vrhovni poveljnik je bil ruski general Salitkov. Grozno pritiska na Ruse in jih že vrže nazaj — kar prigromi Laudon z avstrijsko konjico s tako silo na desno prusko krilo, da ga popolnoma razbije in razprši. Rusi se oddahnejo, se postavijo v bojni red in iznova pri mejo osuple Pruse. Prvotna zmaga kralja Friderika, ki jo je z urnimi seli že dal razglasiti v Berlinu in Vratislavi, se je nenadoma izpremenila v popoln poraz. Izgubil je 17.149 mrtvih in ranjenih, 172 topov in 30 zastav; naši pa so izgubili 16.008 mož ranjenih in mrtvih.*) Rusi so se umaknili po tej zmagi skozi Poljsko domov. Laudon se je ločil od njih in odvedel svojo vojsko po težavnih potih čez Krakovo nazaj v avstrijsko Šlezijo in na Moravsko.

(Konec.)

Zaklad smo šli iskat.

Spisal C. Jor.

(Konec.)

K olovški stari grad kraljuje v svojih čestitljivih razvalinah na stožčastem hribu, visokem nekaj sto metrov. Pred nekaterimi stoletji je bila tu gori krščanska trdnjava, kamor so se zatekali naši dedi pred nevšečnim gostom — Turkom. Blago, orodje in sploh vse vrednosti so pa zakopavali v bližnjih gozdovih, kjer vidiš še dandanes one takozvane „turške jame“. Ker je pa bila omenjena trdnjava jako dobro skrita in so jo obdajali od vseh strani visoki hribi, porasli s temnimi smrekami in z jelovjem, so jo ugledali roparji le redkokdaj. Pri enem naskoku se je pa morala posadka umakniti, in Turki so zapalili grad. Ko so se časi pomirili, so postavili grad v nižino, stari grad pa so radovoljno odstopili pisanim kačam in nočnim pticam, ki se jim je ta kraj kmalu jako omilil. Zidovje je pa razpadalo, in dandanes stoji edino le še obrobno zidovje, v notranjosti se pa ščepiri srobost in gosto grmovje. —

Mračilo se je že, ko smo stopali mladi srečolovci navkreber proti razvalinam. Tajinstvena zona nas je izpreletavala vso pot, in nič kaj posebno zgovorni nismo bili. Le od časa do časa smo se hrabрили z mislijo na zlate dneve, ki nam zacveto po prebitem strahu in trudu.

*) Vojska je trajala le 6 ur; stalo si je 48.000 Prusov in 60.000 Avstrijcev in Rusov nasproti; bila je najhujša izguba Prusov v XVIII. stoletju.

Maček v vreči je nemirno dromljal, orodje ropotalo, kola so pretresljivo cvilila, vmes pa še ono mrtvaško molčanje. — — Ne, prav nič prijetno ni bilo!

Nacek nam je pešal vso pot, on je bil tudi najmlajši, zato smo ga naložili na voz in ga vlekli po hribu v potu svojih obrazov.

Dospeli smo na vrh, in bilo je že čisto temno. Tam nad Rovto je pa vzhajal debelušasti mesec in se nam poredno muzal. — Njegov dobrovoljni obraz in lepa tajinstvena luč sta nas spravila za nekaj časa v dobro voljo. Vesel sem bil smehljajočega se pogleda, saj naši so bili že itak čmerikavi, da je bilo od sile!

Začeli smo iskati zaklad in res smo kmalu zasledili mesto, kjer je plapolal droban plamenček — gnil les je bil, a mi smo bili sveto prepričani, da je to naš zaklad.

„Ivan, Matevžek, sedaj pa na delo! Mi trije bomo kopali, a ostali se postavite na stražo, da se od kod ne priklati kak strah“. Govoril sem s pridušenim glasom, zakaj grlo mi je stiskala bojazen. —

Stražniki so se neradi oddaljili od nas in se vedno bojazljivo ozirali, če jih že ne drži hudoba za suknjič. —

Na vrečo z mačkom sem popolnoma pozabil in ležala je zavezana za neko skalo. —

Kar hipoma pa zašumi mimo nas: „Pšššš! . . .“ Staže zakriče, in začel se je divji beg. Nihče ni čakal, nihče poslušal — vsi smo drvili proč, naprej tja v mesečno noč. — — Krik, jok — vse navprek se je mešalo. — Bežal sem tudi jaz, a zapletel sem se v srobot, zmanjkalo mi je tal in — štrbunk! — nekam, da sam nisem vedel kam. Ko se nekoliko ogledam, in mi ugasne onih tristo solnc, ki sem jih ukresal z glavo ob trda tla, je bila okrog mene popolna tema. Poberem se in hočem bežati dalje — — a se zaletim ob kamenje. Obrnem se in naletim zopet na kamenje na levi, na desni, na vseh straneh. —

Jaz kličem, jokam — — nobenega glasu! Le moj klic odmeva votlo, da me ga je kar groza. Uvidel sem, da sem padel v grajsko klet, ki je bila spretno skrita pod gosto šaro. Prizadeval sem si, da bi zlezal na površje, a zaman je bil ves napor! Le ta dobiček sem še imel, da sem dvakrat prav trdo sedel na nemehka tla.

In zopet je bil na vrsti jok. — Ves obupan sem sedel v kot in prosil svojega angela, naj mi pošlje kako rešilno moč. — — Uslišan sem bil: zaspal sem in se preselil v domovino sanj . . .

Sanjalo se mi je, da smo izkopali velikansko vsoto denarja, a ko smo si ga razdelili, smo se razšli. —

Takoj sem si kupil velik zrakoplav in se dvignil visoko nad naše največje gore. Vendar sem lahko opazoval z neizmerno natančnostjo vsako posamezno stvar, kaj dela na pisani zemlji.

Res, Nacek si je kupil pipo! Kako veličastne tobakove oblake puha sem gor proti meni! Skoraj me sili kašelji, a tudi njemu ni dobro. Solze

mu lezelo v oči — — noge se mu zapletajo, obraz bledi, še hip — in zgrudi se nezavesten. „Siromak!“ sem si mislil in neizrečeno ponosen sem bil, da sem si sam izbral nekaj boljšega.

Tudi Matevžka vidim, ko z največjo samozavestjo nabija lepo dvocevko, poleg njega pa leži mogočen kosmatinec in gleda kot bi bil ves svet — razen Matevžka — njegov sovražnik. Puška je sedaj gotova za strel, in Matevžek jo položi brezskrbno tik sebe. A v tem hipu iztegne kocinar nogo, se zadene ob petelina — puška zagrmi, in ubogi deček se zvija na tleh s prestreljenimi prsi. — — — Ves nadaljni prizor pa zastre gost dim.

Joža ima vrtuljo, in skoraj ga zavidam, ko zapazim okrog njega vso vaško deco, ki obrača poželjive poglede v krasno glasbilo. Toda nič ni večnega, in tudi Joža se naslaja le malo časa. Postane vojak, gre nad lju-tega Turka, ki neusmiljeno muči uboge kristjane. A tam na daljnem Balkanu sredi bojnega ognja izgubi svojo desnico. —

Minilo je že nekaj let, odkar bivam v svojem zrakoplavu in vendar se še nisem tega kar nič naveličal. Jože od svojega zadnjega srečanja na bojnem polju nisem mogel dolgo časa zaslediti v oni neprodorni megli, ki je legla na svet. Na sv. Tilna dan so se pa oblaki pod menoj raztrgali, in zopet sem imel pred očmi neštete čete romarjav, ki so šli na Limbarsko goro. Prosjaki ob poti so kričali in kazali ljudem svoje rane, da bi zbudili s tem v njihovih srcih tem večje sočutje. Naš Joža je med njimi: ubožec sedi pod lesenim križem in vrti z levico svoje orgle — desnice nima! — „Prosim te, ljubi brat v Kristusu, usmili se nesrečnega siromaka!“ tako prosi venomer, in res mu pade od časa do časa v raztrgan klobuk kak vinar! Zgražam se nad trdosrčnostjo ljudi! Kako rad bi mu pomagal, a sem previsoko! —

Čehov Blažek je gospodaril srečno na svojem gradu, in njegovo bogastvo je slovelo daleč naokrog. Vsi so ga blagrovali, vsi zavidali!

Neko noč sem pa kar nenadoma zapazil črne bradate može, ki so se zbirali okrog njegovega gradu. In ti so začeli strahovit dirindaj. Grad se je tresel, a razbojniki so tulili ko besne zverine:

„Denar, denar!“

Blažek je trepetal, a se je še vedno zanašal na trdno grajsko ozidje. Toda razbojniki so ga kmalu preplezali in se pospeli na okno njegove sobe. Le še trenutek — in že so pri njem! — Ustavlja se jim, a slednjič omahne pod udarci težkookovanih gorjač.

Kmalu pa izgine izpred mojih oči ta krvava slika, in moj pogled je uprt na našo slovensko stolico, na belo Ljubljano. Ivan hodi že v višje šole, in hrbet se mu krivi, ko nese cel sklad samih mašnih knjig, vezanih v rdeče usnje. Študira za „gospoda“. Vedno je priden, vrl dijak in v malo letih postane mož, ki ga čisla vsa dežela.

Vsi razen njega so padli in tudi meni preti mračna poguba. Bliža se mi pošasten zmaj. Njegovo žrelo je velikansko, da bi lahko požrlo pol vasi.

Zobje mu bleste ko smrtna kosa v bledi mesečini. Pri meni je in že čutim ognjeno sapo, ki mu vre iz razbrzdanih nozdrvi. V neskončnem strahu zakričim na ves glas, a v tem hipu se pa tudi zbudim. —

Dolgo sem še gledal okrog sebe, preden sem se zagotovil, da nisem v zmajevem trebuhu, marveč le v mračni grajski kleti. Skozi vejevje je že za silo prodiral dan, in tako sem lahko motril navpične stene, visoke kakih šest metrov. To ni bilo ravno preveč hudo, a začel sem se zopet dreti na vse mile načine.

„Mamoooo! Atooooo!“ in to pot ne zaman. Kmalu se mi je namreč odzval moj bratranec, ki me je iskal že vso noč — a moral je še prej dobiti močno srobotovo vrv, preden me je mogel izvleči iz te čudne podzemeljske ječe.

„Koliko strahu si nam napravil s svojo neumnostjo“, se je hudoval in to po vsi pravici. „Že vso noč smo na nogah, doma ni nihče zatislil očesa. Najprej smo mislili, da si ostal kje v vasi, a šele tam smo zvedeli, kam ste trapali, vi prismojenci!“

Zaklada nisem šel nič več izkopavat, pač pa sem se odpeljal še isto jesen v mestne šole.

Hrbet se mi krivi, a le kadar ga krči prazen želodček, no, to se pa dogaja prepogosto! Vendar mi ne upade srce: bodimo stanovitni do konca — to bodi naše geslo!

Mihčev Jurček.

*Mihčev Jurček
iz vasi
mladih, močnih
je kosti.*

*Šel некоč je
Jurček v les,
da bi srkal
međ iz brez.*

*Luknjo v deblo
prejšnji dan,
pa že teče
drugi dan.*

*Bilko v usta,
v luknjo z njo,
ej, kako je
to sladkó!*

*Mihčev dedek —
rompompom! —
trđ in huđ je
kakor grom . . .*

*Beži, Jurček,
pusti međ —
s palico se
bliža ded . . .*

Borisov.

Ah, kako lepo diše!

O kresu.

Spisal F. G. Hrstničan.

opet je tukaj dan veselja in radosti! Kres — oni veliki praznik, ki ga Slovenci praznujemo že od onega časa sem, ko so naši predniki še svobodno gospodovali po krajih, kjer jih sedaj zatirajo naši narodni nasprotniki, oni veliki slovanski praznik je zopet tu!

A kaj so se zmenili vaški veseljaki za to, kdo je gospodaril po naših krajih nekdanj in kdo gospodari sedaj! O kresu se vendar ne bodo menili o zgodovini pradedov in o njihovih sovražnikih! Kaj še! Danes jim gre vse kaj drugega po prebrisanih glavicah!

Popoldne so se zbrali takoj po šoli fantje naše vasi tamkaj ob znožju „Ostrega vrha“, kjer so leto za letom zažigali vaščanje veličastne kresove. Seveda — brez mladine ne morejo ničesar opraviti! Povsod, kjer je le kaj novega v vasi, mora biti zraven!

„Ti, Stoparjev Jakec“, pravi eden izmed mlade družbe svojemu tovarišu, „ti, ki si največji izmed nas, boš naš vodnik!“

„Tako je! Stoparjev Jakec nas bo vodil!“ je zaorilo iz mladih grl v znak, da so vsi zadovoljni z izvoljenim vodnikom. — Le Tomažev Urbanček, učenček drugega razreda, ki je tudi mislil, da brez njega kresovi ne bodo mogli goreti, le Urbanček je molčal. Ničesar ni rekel, le kislo se je držal.

Tomažev Urbanček je bil v šoli znan kot velik nevoščljivec. — Če je gospod učitelj koga pohvalil, ali če je imel kdo boljši red v šolski nalogi kakor Urbanček, je bil že jezen. Da, jezen je bil — prav iz nevoščljivosti!

Lahko je torej umljivo, da mu tudi izvolitev Jakca za vodnika ni bila po volji. Nevoščljiv mu je bil.

In začel je misliti, kako bi ukrenil, da ne bi bil Jakec vodnik vesele družbe. In izmislil si jo je!

„Kaj pa potrebujete vodnika?“ je začel in se porogljivo smejal, „ne-umneži, saj se menda vendar ne boste izgubili!“

„Hahaha! Vodnika potrebujejo in pripravajo se!“ zaslišijo hipoma za sabo in že so zapazili sključeno postavo Rahnetovega deda, ki ga je ljubila vsa vas, ker je vedel toliko lepega povedati iz starodavnih časov.

„Hencej, kaj pa imate, fantje?“ vpraša starček ter se opre na svojo debelo, grčasto gorjačo. „Nikarte se kregati! Nazadnje bi se še stepili! Pa na tak praznik kot je danes! Kaj vendar mislite, to je greh!“

In popravil si je Rahnetov ded staro polhovko na glavi, ki mu je zlezla skoraj popolnoma na oči, si otrl pot s čela ter začel kimati in se smejati: „Če potrebujete vodnika, mene vzemite,“ je dejal, „pa vam kaj povem po poti, kaj prav lepega iz starodavnih časov vam povem! Pa čas bo že, da odrinemo, ob sedmih bodo začeli netiti kres, in če jo sedaj mahujemo proti vrhu, pridemo ravno o pravem času gor!“

Fantje so bili veseli, da še nikdar tako. Kar pozabili so, da so že izvolili Stoparjevega Jakca za vodnika in vsi so enoglasno prosili deda, naj jih vodi na vrh.

Najsrečnejši izmed vseh pa je bil Tomažev Urbanček. Saj se mu je izpolnila goreča želja: Stoparjev Jakec ni vodnik!

In odrinili so.

Spotoma jim je pravil ded razne pravljice: o povodnem možu in zakleti kraljični, o volkodlaku in o čarovnicah.

„Dedek“, povzame Županov Mirko, „povejte nam kaj o Vilah! Gospod učitelj nam je rekel, da naj vas vprašamo, ker vi take reči veste!“

Dedu so zažarele oči; nabasal si je tobaka iz starega umazanega mehurja, si še enkrat popravil veliko polhovko, potem pa začel praviti:

Da, da, kje so sedaj tisti časi?! Takrat je bilo vendar vse drugače! Popolnoma drugi ljudje so bili tedaj na svetu! Radodarne gozdne Vile, to so bile mlade in lepe deklice, ki so prebivale po navadi v gozdih ali pa ob studencih in virčkih, te Vile so pomagale kmetom na vse načine: Nosile so jim denarja, jim žele žito in napajale živino. Delale so kmetu tako, da mu sploh ni bilo treba nobene dekle in nobenega hlapca. A kakor ima vsak človek sovražnika, tako tudi gorske Vile niso bile brez njih.

Tam pod Ostrim vrhom pa tudi drugod so se skrivali divji, hudobni in sovražni možje, ki so preganjali uboge deklice ter jim stregli celo po življenju. — Ljudje so imenovali te može gorne ali hostne može.

Nesrečne Vile so se zato skrivale pred gornimi možmi ter prosile kmete, naj jim pomagajo. Kmetje so to prav radi storili. Kdor je posekal kako drevo, je napravil na štor, ki je ostal, s sekiro velik križ, in tu sem so pribežale Vile, če jih je preganjal gorni mož. Zakaj če je stala Vila na takem štoru, ji gorni mož ni mogel zla.

Nekoč — bilo je okolo kresa — je zopet Vila bežala pred gornim možem. Prišla je vsa utrujena že v bližino nekega kmeta, ki mu je storila že mnogo dobrega. Ta kmet ji je tudi obljubil, da ji do določenega časa pred svojo hišo poseka drevo ter naredi na štor oni skrivnostni križ. In baš danes je prišel oni določeni čas.

Vsa je že bila upehana, in bežati ji skoraj ni bilo več mogoče. Tupatam se je ozrla, a takoj je zopet bežala, ker je videla, kako blizu ji je že grozni sovražnik. Zanašala se je torej edino še na častno besedo, ki ji jo je dal oni kmet. Lahko si torej mislite, kako se je prestrašila, ko je zapazila, da se pred njegovo hišo še vedno dviguje visoko in košato drevo. Že je mislila, da bo rešena, zato je porabila še poslednje moči ter bežala, bežala . . . A tu zagleda drevo . . . Kako jo je to zabolelo! Gledala je že smrti v oči, in obilil jo je mrzel znoj. Strah pred smrtjo in globoka žalost sta jo prisilila, da je zavpila z žalostnim glasom: „Gorje ti, nehvaležni kmetič, gorje ti, ki nisi držal svoje besede!“ In gorni mož je odnesel mrtvo Vilo s seboj. —

Tu se je ded malce ustavil, si obrisal potno čelo, potem pa z žalostnim glasom nadaljeval: „Od onega časa pa ni videl nihče več radodarnih Vil,

in kmetje so morali opravljati vsa svoja dela sami do današnjega dne, in tako menda ostane do konca sveta.“

„Kaj se je zgodilo z onim kmetom?“ je vprašalo več radovednežev obenem.

„Hencej, saj res, skoro bi vam bil pozabil povedati. Takrat, ko mu je zapretila nesrečna Vila, se je podrla hiša ter zasula njega in njegovo družino. V ono drevo pa je udarila strela ter ga sežgala do zadnje korenine. — Kmetje pa še sedaj napravljajo v štore posekanih dreves križe, misleč, da se bodo Vile zopet povrnile, a vse čakanje je zaman.“

Fantje so hvalili lepo dedovo pravljico ter ga prosili, naj jim pove še kaj o povodnem možu, a ded jim je rekel, da za sedaj že dosti vedo, ter jih zagotavljal, da jim bo drugič povedal še kaj lepšega.

Približali so se vrhu, kjer je bilo že zbranih vse polno ljudi, ki so glasno pozdravljali prihajajočo mladino.

Bila je že tema in čas je bil tu, ob katerem naj bi zažgali kresove. To vam je bilo veselja! Stari in mladi ljudje so z glasnim veseljem pozdravljali proti nebu dvigajoči se ogenj kresov. Rahnetov ded že dolgo ni bil tako srečen kakor danes. Srečen je bil, ko je videl, kako se raduje navdušena mladina; srečen je bil, ko se je spomnil, da je tudi on nekoč tako veselo poskakoval okrog ognja, da se je tudi on radoval kresnega večera.

Fantje in dekleta so posedli okolo ognja in peli narodne pesmi; moške in žene so se veselili, videč, da so veseli njih otroci, starčki in starke pa so se spominjali srečnih detinskih let.

Tam na travniku, dober lučaj od kresa, pa so pokali možnarji, da se je tresel ves Ostri vrh. In užigali so umetalen ogenj, in lepe pisane rakete so švigale v zrak.

Naši znanci so plesali okrog ognja ter peli, da jih je bilo veselje gledati. Tudi Urbanček je bil med njimi in nič več se ni kisal.

„Ti, Urbanček,“ mu je dejal Rahnetov ded, „ali bi rad dolgo živel, na primer tako kakor jaz?“

„Zakaj pa ne,“ se je odrezal pritlikavec, „potem bi tudi jaz pravil take povesti, ko jih znate vi!“

„Dobro. — Prav privoščim ti in vsem vam privoščim prav dolgo življenje, tudi Stoparjevemu Jakcu, dasi si nista s Tomaževim nič posebno dobra, in povem vam, da vsakdo izmed vas današnja noč lahko zve, kako dolgo bo živel.“

„Oh, povejte nam, Rahnetov ded, povejte!“ so se oglasili ljudje.

In začel je Rahnetov ded: „Tudi jaz sem bil nekoč majhen in povsod me je bilo dovolj. Prigodilo se je torej, da sem nekoč iztaknil gori pri Oplotniku staro, staro knjigo, v črno usnje vezano in pisano tako čudno, da je nisem znal brati. Pa sem nesel svoj „kolamon“ k Breskvarjevemu fantu, ki je tedaj hodil v Celju v latinske šole ter ga prosil, naj mi posamezne reči prestavi na naš jezik, tako da bom razumel. In fant je bil tako prijazen, da mi je preložil knjigo. — Ko sem nekoč listal po študentovem prevodu, sem našel med drugim pisano, da o kresnem večeru lahko zremo, kdo bo

umrl prihodnjega kresa. Zvemo pa to tako-le: Vzamemo praprotovega semena, marjetic in šentjanževih rož ter vse to položimo na okno. Če se posuši do jutra praprotno seme, umreš isto leto, če se posuše marjetice, boš živel samo še dve leti, če se pa posuše šentjanževe rože, boš umrl čez tri leta. Ako hočeš zvedeti za koga drugega, moraš nanj misliti tedaj, ko polagaš rastline na okno. Misliti moraš nanj tudi drugo jutro, ko greš gledat, katera roža se je posušila. Tako storite in dobro bo!“

In res so se vsi držali natančno dedovega nauka.

Drugo jutro so se pa menili vaščanje ter si pravili, kako se je izšla dedova „coprnija“.

Vsem je dobro kazalo.

Stari Rahnetov ded pa je žalostno prikoral pod vaško lipo in povedal, da se mu je posušil praprot.

Sedaj pa čaka in se pripravlja na smrt, ki ga reši iz te solzne doline.

Urbanček in njegovi tovariši pa so sedaj vsak dan pri njem, on jim pa pripoveduje razne pravljice in povesti. —

Spet zazelenel je log . . .

*Spet zazelenel je log,
svet je pisan kroginkrog;
dajmo, veselimo se,
pómлади navžijmo se . . .*

*Vija, vaja,
vetrec maja
po drevesih cvetje;
vija, vaja,
živa radost
naše je imetje . . .*

*Ko odzelenel bo log,
takrat, bratei, urnih nog
bomo se podvzivali,*

*lepih bajk nanizali
v dušo in srce . . .
In črez zimo, dolgo zimo
bomo jih poslušali,
in črez zimo, dolgo zimo
sladek sad okušali . . .*

*Vija, vaja,
vetrec maja
na drevesih cvetje;
vija, vaja,
živa radost
naše je imetje . . .*

Strninski.

Tvoj angel.*)

Hitro.

Besede zložil Anton Medved.

Uglasbil Iv. Kiferle.

Kdo ti da - je slad - ke sa - nje, ka - dar te ob - ja - me spa - nje?
 Kdo na de - sni - ču - je stra - ni, du - ši tvo - ji ti - ho zna - ni:
 Kdo te va - ru - je v ne - zgo - di, po ste - zah ne - var - nih vo - di,
 Ko u - gas - ne žar o - če - sa, kdo po - pe - lje te v ne - be - sa?

De - te lju - bo, sr - ček moj, an - gel tvoj!
 Gre - ha ve - ko - maj se boj? An - gel tvoj!
 v sr - cu hra - ni blag po - koj? An - gel tvoj!
 De - te lju - bo, sr - ček moj, an - gel tvoj!

Bogat berač.

Ni dolgo temu, kar je umrl na Dunaju bivši pismonoša Drescher, ki je živel tako ubožno, da je beračil in spal na tleh. Ko je pa umrl, so našli v njegovem beraškem stanovanju med starimi časopisi vrednostnih papirjev za 45.000 K. Od teh bosta imela užitek bogatega berača brat in sestra, ki sta podedovala njegovo zapuščino.

Največja poštna znamka.

Največja poštna znamka, ki so jo zdaj naredili, je ameriška znamka za novine in zavoje. Ta je 10 cm dolga in $2\frac{1}{2}$ cm široka.

Največja knjiga na svetu.

V britanskem muzeju na Angleškem je atlas — knjiga zemljevidov — ki meri v višičini 2 m 13 cm. To je najbrže največja knjiga.

Živali v ognju.

Večina živali se boji ognja ter beži v strahu pred njim. Nekatere pa ogenj kar začaruje, silijo vanj ter se nič ne zmenijo za bolečine, ki jih povzroča vročina. Konj postane kar divji v gorečem hlevu, pes pa ostane popolnoma miren sredi plamena. Samo gobec drži pripognjen k tlom, kjer je čist zrak, ter mirno išče, kam bi bežal. Mačke pa grozno kriče v ognju. Oči obra-

*) Glej: Josin-Gangl: II. berilo.

čajo od svetlobe ter beže in se stiskajo v kote. Če jih hoče kdo rešiti, so popolnoma mirne in se prav nič ne branijo. Ptice ogenj omami; mirne so, in celo klepetave papige ne kriče, ako jih obdaja ogenj. Krave so tudi mirne, dado se odvezati in odvesti in tudi same si poiščejo izhoda iz nevarnosti.

Ali znajo živali šteti?

Neki italijanski učenjak je dognal, da znajo mnogokatero živali višje šteti kot divji ljudje. Navadni divjaki štejejo le do štiri; v nekih rudnikih pa napravijo konji 30 voženj na dan in odkorakajo po 30. vožnji vsak dan iz lastnega nagiba naravnost proti svojim hlevom. V Indiji, kjer prenašajo sloni tovore, so isti tudi tako izurjeni, da ne napravijo niti koraka več, kakor hitro je prišla ura počitka. V Babiloniji so voli, ki so gonili stroje za vzdiganje vode ter si pri vsakem 100. čeburu sami ob sebi napravili odmor. Nekdo je imel psa, ki je znal izvrstno šteti. Nekega dne po kosilu je imel pes še 26 kosti pred seboj. Kostji je zakopal, drugi dan pa jih je izkopal 25, jih skrbno ogledal in legel spat. Hipoma pa se je zbudil, kakor da se je nečesa spomnil. Šel si je izkopal še 26. kost, jo ogledal, potem je šele mirno zaspal. Tudi ptiči znajo šteti, posebno dobro vedo, koliko jajec imajo v gnezdu. Nekdo je vrgel slavcu vsak dan tri hrošče. Ko je dobil drugega, je vselej počakal še na tretjega, potem pa je takoj odletel.

Kolikrat in kako dolgo bije stolpna ura na leto?

Kadar bije stolpna ura, štejemo pač udarce, toda redkokdaj pomisli kdo, koliko dela opravi kladivo v enem letu. Ako bi ura odbila vse letne udarce zdržema drugega za drugim, bi rabila 3 dni 8 ur in 18 minut. To izračunamo jako lahko: Ura bije 1krat = $\frac{1}{4}$, 2krat = $\frac{1}{2}$, 3krat = $\frac{3}{4}$ in 4krat = 1 cela ura, to je skupaj 10 udarcev v eni uri ali 240 udarcev na dan. K temu prištejemo še 156 udarcev celih ur. Na dan je torej 396 udarcev in na leto $365 \times 396 = 144.540$ udarcev. Vsak udarec traja približno 2 sekundi, to je torej 289.080 sekund = 3 dni 8 ur in 18 minut.

Kako sušimo mokre črevlje?

Ako hočeš posušiti mokre črevlje, storiš najbolje, da jih nasuješ s suhim ovsom. Oves ima namreč veliko dovtetnost za mokroto, zato jako hitro potegne iz usnja vso vlago. S tem pa se oves napne in zabrani, da se črevlje ne skrči in ne strdi. Če to storiš zvečer, stresi drugo jutro oves iz črevlja. Oves deni sušit, potem ga lahko zopet rabiš v ta namen. Bolj ko je oves suh, boljši je.

Kako spe Japonci?

Japonec ne spi nikdar tako, da bi imel glavo obrnjeno proti severu, ker pokopuje na Japonskem mrličje v tej smeri. V mnogih zasebnih hišah in gostilnicah imajo vetrnice samo zato, da gredo domačini in potniki lahko brez skrbi ležati in spat.

Draga cvetica.

Na Angleškem imajo ravno sedaj razstavo cvetic. Tamkaj vidite lahko jako redko cvetica, ki jo imenujejo *Ondotoglossum Ardentissimum* in ki jo cenijo na 20.000 K.

Dolga brada.

Neki francoski rudar ima nadaljšo brado na svetu. Dolga je 3 m 32 cm. Kadar hodi, jo nosi pod pazduho, pozimi pa jo omota okolo vratu, da mu je topleje.

Navadna muha.

Izračunali so, da izleže navadna muha do 120 jajčec. Črez tri tedne se razvije iz jajčeca muha. Ako računamo dalje, pridemo do zaključka, da ima lahko ena muha tekem enega leta 25 milijonov potomcev.

Dragoceni golobi.

Nedavno so prodali na Angleškem na dražbi 72 golobov posebne vrste za 18.000 K. Najboljšega goloba so prodali za 1200 K. Najznamenitejši vrsti golobov imenujejo „zmaj“ in „sova“.

Ruski car in pisma.

Ruski car dobiva največ pisem. Ko bi hotel sam prečitati vsa pisma, ki jih prejema na dan, bi mu ne ostalo niti trenutek svobodnega časa. Car prejme vsak dan nad 500 pisem, vrhutega še mnogo prošenj in pritožb. Pisma, prošnje in pritožbe pregledujejo posebni uradniki, ki morajo o vsem natančno poročati carju.

Pajki.

V japonskih gozdih so pajki, ki predejo tako močno pajčevino, da mora rabiti nož, ako jo hoče kdo pretrgati. V Teksasu v Severni Ameriki so pajki, ki predejo balon, dolg nad pol metra, ter ga obešajo z nitjo na veje. Potem gredo vanj stari z mladimi pajki, pretržejo nit, in balon plava dalje. Pajki pa si postavijo na drugem mestu svoj dom.

Navadna pajčevina.

Navadna pajčevina je tako lahka in tanka, da bi do 40.000 km dolga njena nit tehtala le 228 gramov, to je manj kakor četrtno grk. Čeravno je tako dolga, da bi lahko obvisi s to nitjo našo zemljo kroginkrog.

Petrolej.

Petrolej se časih kadi in ima neprijeten vonj. To neprijetnost odpraviš, ako steni, preden ga rabiš, namočiš v kisu in ga dobro posušiš. Petrolej daje tudi čistejšo in svetlejšo luč, ako mu primešaš nekoliko soli ali vržeš vanj košček kafe.

Računski nalogi.

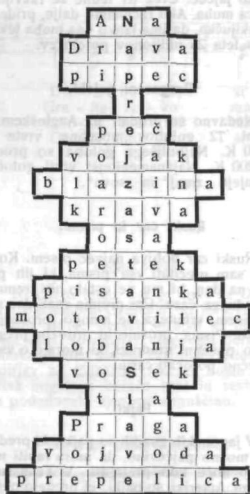
Priobčil S. P.

Andrej pravi: Ako bi imel petkrat toliko kron kakor jih imam in še 5 kron zraven, bi imel ravno 100 kron. Koliko kron imam?

Trgovec si je pridobil trikrat toliko in podedel je petkrat toliko, kolikor je imel denarja, ko je začel trgovino. Ako ima sedaj 56.800 K, koliko denarja je imel v začetku?

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Rešitev besedne naloge v šesti številki.

Naprej zastava Slave!

Prav so jo rešili: Srečko Ferjančič, realec v Ljubljani; Pavla Göderer, učenka pri Sv. Gregorju; Tonček in Stanko Svetina, dijaka v Mariboru; Helena in Stana Kraigher, učenki v Postojni; Anica Kosec, učenka III. razreda v Planini; Ilika Ržičkova, učenka III. a razr. pri Sv. Jakobu v Ljubljani; Milan Zega, dijak I. gimn. razr. v Kranju; Mirko Crobath, dijak III. b gimn. razr. v Kranju; Milan in Vida Štamcar v Ljubljani; Stanislav Novak, Francaj Fabjančič, Janko Madronič, St. Schweiger, Franjo Lokar, dijaki III. gimn. razr., in Vladislav Fabjančič, dijak IV. razr. v Novem mestu; Marica Osterc, učenka V. razreda pri Sv. Križu na Murskem polju.

